

Gellér Balázs

ERODÁLÓDNÁK-E A KÖLCSÖNÖS BIZALOM ÉS ELISMERÉS ELVEI AZ EURÓPAI UNIÓBAN?

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ EURÓPAI UNIÓ

BÍRÓSÁGÁNAK AZ EURÓPAI ELFOGATÓPARANCCSAL

ÉS A NE BIS IN IDEM ELVÉVEL KAPCSOLATOS GYAKORLATÁRA¹

Polt Péter legfőbb ügyész és egyetemi tanár úrról a legfontosabb laudatiót e kötet szerkesztői fogják írni, és ez így helyes. Mivel azonban 1988 óta ismerjük egymást a Tanár Úrral, talán megbocsátható, hogy én is röviden kifejezzem hálámat és nagyra-becsülésemet. Ő volt az ugyanis, aki megszerettette velem mint szemináriumvezetőm a büntetőjogot, bevont kutatásaiba, az Európa Tanács számára végzett szakértői munkáiba, és bemutatott Békés Imre professzor úrnak, Györgyi Kálmán tanár úrnak. Vagyis valójában Neki köszönhetem, hogy büntetőjogász lettem, és az ELTE ÁJK Büntetőjogi Tanszékére kerültem. Később, amikor ombudsmanhelyettes lett, a hivatal külsős tanácsadójának is felvett. Hihetetlenül sokat tanultam tőle, nemcsak a büntetőjogról, hanem az emberei jogok területére is Ő engedett először bepillantást számomra. Tudom, hogy az Európai Unió büntetőjoga különösen érdekli, sőt a ne bis in idem témájában is együtt írtuk első közös cikkünket, így remélem, hogy érdeklődéssel olvassa majd a tanítványi köszönetem jeléül közreadott ezen írást.

A tanulmány azt vizsgálja, hogy az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) az európai elfogatóparancsra (a továbbiakban: EEP) vonatkozó ítéleteivel – amelyek célja a jogállamiság megerősítése volt – nem várt mellékhatásokat is kiválthatott, amelyek éppen, hogy alááshatják a kölcsönös bizalmat és elismerést, valamint átértelmezhetik a *ne bis in idem* elvet. Egyrészt vizsgálja azokat a jogeseteket, amelyek az emberi jogok és jogállamiság védelme érdekében kibővítették

¹ E cikk egy korábbi változata angol nyelven jelent meg először: GELLÉR 2024. Az eredetihez képest jelen írás számos változtatást tartalmaz.

az EEP végrehajtásának megtagadási okait, másrészt azokat is, amelyek a *ne bis in idem* elv alkalmazását érintik. Megállapítható, hogy e két joggyakorlat 2018. július 25-én találkozott a *ne bis in idem* elvet érintő AY-ítélet és az EEP-re vonatkozó LM-döntés révén. A tanulmány érvelése szerint az AY- és az LM-ítélet részben következtelen, és bár jó szándék vezérelte azokat, sérthetik a jogrendszer integritását. Felvetődik a kérdés, hogy az EU-jog végrehajtásának jelenlegi rendszere megfelelő-e, amikor egyes tagállamokban a jogállamiság megkérdőjeleződik, vagy inkább régiós EU-bíróságokat kellene létrehozni, amelyek joghatósággal rendelkezhetnének az EU-jogot érintő ügyekben.

BEVEZETÉS

A 2002-ben elfogadott európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról szóló kerethatározat (a továbbiakban: EEPKH)² volt az első konkrét intézkedés, amely a kölcsönös elismerés elvét – vagyis azt, hogy az egyik tagállamnak el kell ismernie egy másik tagállam igazságügyi hatóságainak döntéseit – a gyakorlatba átültette.³

Hasonlóképpen, hosszú folyamat vezetett ahhoz, hogy a *ne bis in idem* (kettős büntetés tilalma) elvét emberi jogként elfogadják, védelmet biztosítva az uniós polgároknak a tagállamok közötti jogviszonyokban.⁴ Korábban ugyanis ezt az elvet csak egyetlen joghatóságon belül alkalmazták, amint azt az Emberi Jogok Európai Egyezménye (a továbbiakban: EJEE) 7. kiegészítő jegyzőkönyvének 4. cikke garantálta. Az Európai Unió jogában a *ne bis in idem* elve a Schengeni Végrehajtási Egyezmény (a továbbiakban: SMVE) 54. cikkében,⁵ az EU Alapjogi

² A Tanács kerethatározata (2002. június 13.) az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról, HL L 190., 2002. július 18., 1–20. Konszolidált változat: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:02002F0584-20090328>.

³ RONSFELD 2023; FEDOROVA–GLESS 2024.

⁴ GELLÉR 2018; SZABÓ 2021; 2022; 2023a: 15.

⁵ Az 1985. június 14-i schengeni megállapodás végrehajtásáról szóló, Schengenen 1990. június 19-én aláírt egyezmény 54. cikke: „Az ellen a személy ellen, akinek a cselekményét a Szerződő Felek egyikében jogerősen elbírálták, ugyanazon cselekmény alapján nem lehet egy másik Szerződő Fél területén büntetőeljárást indítani, amennyiben elítélés esetén a büntetést már végrehajtották, végrehajtása folyamatban van, vagy az ítélet meghozatalának helye szerinti Szerződő Fél jogszabályainak értelmében azt többé nem lehet végrehajtani.”

Chartájának 50. cikkében,⁶ illetve az EEPKH 3. cikkének 2. pontjában,⁷ valamint 4. cikkének 3. pontjában⁸ jelenik meg.⁹ Ugyanakkor az EUB joggyakorlatában hangsúlyozta:

„Az SMVE 54. cikkében írt *ne bis in idem* elve szükségképpen feltételezi a részes államok egymás büntető igazságszolgáltatási rendszerébe vetett bizalmának meglétét és azt, hogy minden részes állam elismeri a más részes államban hatályos büntetőjog alkalmazását, még akkor is, ha saját nemzeti jogának alkalmazása eltérő eredményre vezetne.”¹⁰

Az SMVE 54. cikkének célja annak elkerülése, hogy bárki ellen a szabad mozgáshoz való jogának gyakorlása következtében ugyanazon cselekmény alapján több tagállamban is büntetőeljárást lehessen indítani.¹¹

Az EUB hosszú éveken át folyamatosan szélesítette a *ne bis in idem* elv alkalmazási körét, miközben ezzel párhuzamosan megerősítette az európai elfogatóparancsot és ezáltal a kölcsönös elismerés elvét is. Az EEP-vel összefüggésben 2016-tól azonban olyan EUB-ítéletek születtek, amelyek új megtagadási okokat vezettek be az EEP végrehajtása tekintetében. Az első ilyen döntések az alapvető emberi jogok védelmét szolgálták, így például az embertelen vagy

⁶ „A kétszeres eljárás alá vonás és a kétszeres büntetés tilalma:
Senki sem vonható büntetőeljárás alá és nem büntethető olyan bűncselekményért, amely miatt az Unióban a törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették vagy elítélték.”

⁷ „A végrehajtó tagállam igazságügyi hatósága megtagadja az európai elfogatóparancs végrehajtását, ha a végrehajtó igazságügyi hatóság rendelkezésére álló információkból az derül ki, hogy a keresett személyt valamely tagállam ugyanazon cselekményért már jogerősen elítélte, feltéve, hogy elítélése esetén a büntetést már végrehajtották, végrehajtása folyamatban van, vagy az ítélkező tagállam joga szerint az már nem hajtható végre.”

⁸ „A végrehajtó igazságügyi hatóság megtagadja az európai elfogatóparancs végrehajtását, ha a végrehajtó tagállam igazságügyi hatóságai úgy határoztak, hogy nem indítanak büntetőeljárást vagy megszüntetik azt az európai elfogatóparancs alapjául szolgáló bűncselekmény tekintetében, vagy ha egy tagállamban a keresett személy ellen ugyanazon cselekmény miatt jogerős határozatot hoztak, ami a további büntetőeljárás akadályát képezi.”

⁹ Nem számolandó ide A Tanács 2009/948/IB Kerethatározata (2009. november 30.) a joghatóság gyakorlásával kapcsolatos, büntetőeljárások során felmerülő összeütközések megelőzéséről és rendezéséről, mivel annak gyakorlati jelentősége elenyésző a jogfejlődés szempontjából.

¹⁰ C-436/04. Van Esbroeck-ügy [2006] ECLI:EU:C:2006:165, amely hivatkozik a C-187/01 és a C-385/01 egyesített esetre, Hüseyin Gözütok és Klaus Brügge [2003] EU:C:2003:87, 30. pont.

¹¹ C-436/04. Van Esbroeck-ügy 33. pont.

megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmát (Aranyosi és Căldăraru egyesített ügyek)¹². Később azonban az EUB módosított formában alkalmazta az Aranyosi és Căldăraru ügyekben kidolgozott tesztet, lehetővé téve a nemzeti bíróságok számára, hogy az EEP végrehajtásáról döntve értékeljék a kibocsátó tagállam igazságügyi rendszerét (LM-ítélet, 2018).¹³ Ezt követően az EUB ismét módosította az LM-tesztet, és ennek alapján a nemzeti bíróságoknak már a kibocsátó tagállamban lefolytatott büntetőeljárást is vizsgálniuk kell, ha az EEP büntetés vagy szabadságvesztés végrehajtására irányul (XY-ítélet, 2022).¹⁴ Az EUB jelentős *ne bis in idem* ítélkezési gyakorlata, amely 2003-ban a Gözütok és Brügge ügyben kezdődött, és amely során az EUB folyamatosan bővítette ezen elv hatókörét, 2018-ban az AY-ítélettel¹⁵ szintén lendületét veszítette. 2018. július 25-e volt az a történelmi nap, amikor két ítélettel (az LM- és az AY-ítélettel) az EUB megtörte a korábbi gyakorlatát, vagy legalábbis annak irányát, és két alapvető kérdésben is felülírta a kölcsönös elismerés és bizalom elveit az emberi jogok, végül is a jogállamiság védelmére hivatkozva.

Ez a tanulmány arra törekszik, hogy értelmezze az EUB ítélkezési gyakorlatát és annak változásait. Egyrészt amellet érvel, hogy az AY- és az LM-ítélet nem követi integránsan a korábbi ítélkezési gyakorlatot, sem az általuk elérni kívánt cél, sem a jog alapvető rendeltetése tekintetében. Bár az említett döntések a jogállamiság és az emberi jogok erősítését célozták, mégis sérthetik a jog integritását, amely szerint a jogot csak kivételes esetben szabad alapvetően megváltoztatni vagy a norma szövegével ellentétes módon értelmezni, mert ez aláássa a jogba vetett bizalmat, a kiszámíthatóságot, előreláthatóságot.¹⁶ Másrészt a tanulmány eljut ahhoz a megállapításhoz, miszerint lehet, hogy nem volt más megoldás, hiszen a nemzeti bíróságokra bízott EU-jogérvényesítés,¹⁷ bár nem megfelelő megoldás akkor, amikor egyes tagállamok nagyon eltérően értelmezik a jogállamiságot, mégis mivel az EU nem része az EJEE-nek, de egyéni jogvédelmet sem biztosít emberi jogok megsértése esetére, nincs más megoldás, mint hogy a tagállamok egymás felett őrkdjenek, védve a másik tagállam állampolgárait is. Lehetséges alternatíva lenne az Európai Ügyészség

¹² C-404/15 és C-659/15 PPU Aranyosi és Căldăraru egyesített ügyek [2016] EU:C:2016:198.

¹³ C-216/18 PPU LM-ügy [2018] EU:C:2018:586.

¹⁴ C-562/21 PPU és C-563/21 PPU XY-ügy [2022] EU:C:2022:100.

¹⁵ C-268/17 AY-ügy [2018] EU:C:2018:602.

¹⁶ DWORKIN 1996: 10–11; GELLÉR 2012: 254–257.

¹⁷ ZGLINSKI 2023: 345.

mintájára regionális EU-bíróságok létrehozása, amelyek végső joghatósággal rendelkeznének az EU-jogot érintő ügyekben.

KÖLCSÖNÖS BIZALOM, KÖLCSÖNÖS ELISMERÉS ÉS AZ EEP

Az Európai Unióról szóló szerződés (a továbbiakban: EUSZ) bűnügyi együttműködést szabályozó fejezetének 4. címe, a 92. cikk (korábban az EK Szerződés 31. cikke) kimondja, hogy az Unión belüli igazságügyi együttműködés a büntetőügyekben a határozatok és ítéletek kölcsönös elismerésének elvén alapul, és magában foglalja a tagállamok jogszabályainak és rendelkezéseinek közelítését.¹⁸ Az EUB 2/13. számú véleménye¹⁹ megállapítja, hogy ez a jogi struktúra azon az alapvető feltételezésen nyugszik, hogy minden tagállam elfogadja az EU alapját képező közös értékeket, amelyeket az EUSZ 2. cikke rögzít. Ez a feltételezés indokolja és teszi lehetővé a tagállamok közötti kölcsönös bizalmat, azt, hogy e közös értékeket elismerik, és ennek megfelelően az azokat végrehajtó uniós jogot tiszteletben tartják.²⁰ Az EUB hangsúlyozta, hogy ez az elv az uniós jog alapvető fontosságú része, mivel ez teszi lehetővé a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség létrehozását, amelyben minden tagállamnak – egyes eseteket kivéve – úgy kell a többi tagállamra tekintenie, mint amely tiszteletben tartja az uniós jogot, különösen az uniós jog által elismert alapvető jogokat.²¹

Az EEPKH 1. cikk (2) bekezdése is hangsúlyozza, hogy a kölcsönös elismerés elve az igazságügyi együttműködés sarokköve: „A tagállamok minden európai elfogatóparancsot a kölcsönös elismerés elve alapján és e kerethatározat rendelkezéseinek megfelelően hajtanak végre.” Az EEP e körben az uniós jog legismertebb eszköze. A 2001. szeptember 11-i terrortámadásokat követő gyors tárgyalások eredményeként jött létre, 2004 óta hatályos, és az addigi hosszadalmas kiadatási eljárásokat váltotta fel, számos kiadatási alapelv háttérbe szorításával vagy korlátozásával (ilyen például a saját állampolgárok kiadatásának tilalma vagy a kettős büntethetőség követelménye).

¹⁸ SZABÓ–KIS 2023; SZABÓ 2023b.

¹⁹ 2/13. vélemény, 2014. december 18.

²⁰ BERCZELI 2024.

²¹ 2/13. vélemény, 2014. december 18., 191. pont.

Az EEP egy tagállamban kibocsátott igazságügyi hatósági határozat, amely azt a célt szolgálja, hogy egy másik tagállam a büntetőeljárás lefolytatása, szabadságvesztés-büntetés, illetve szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása végett a keresett személyt elfogja, és átadja.²² A tagállamoknak az EEP-t a kölcsönös elismerés elve alapján végre kell hajtaniuk, kivéve, ha az adott ügyben az előírt kötelező vagy mérlegelési jogkörbe tartozó végrehajtás-megtagadási okok fennállnak a kerethatározat 3., 4. és 4a. cikke szerint. EEP olyan cselekmények esetén bocsátható ki, amelyeknél a kibocsátó tagállam joga szerint a büntetési tétel felső határa legalább 12 havi szabadságvesztés vagy szabadságelvonással járó intézkedés, illetve, ha a szabadságvesztést kiszabó ítéletet vagy a szabadságelvonással járó intézkedést már meghozták, és ennek időtartama legalább négy hónap.²³

AZ AY-ÜGY

Az eset rövid tényállása

Az AY-ügy egyedülálló és összetett eseten alapszik. Egy volt horvát miniszterelnököt (Ivo Sanader) és a MOL, Magyarország legnagyobb, részben állami tulajdonú vállalatának vezérigazgatóját („AY”) érintette, akiket Horvátországban vesztegetéssel vádoltak meg.²⁴ Az eset kapcsán Horvátországban és Magyarországon is folyt büntetőeljárás. Továbbá az ügyet két jelentős nemzetközi választott bíróság – az ICSID és az UNCITRAL – is elbírálta, amelyek érdemben elutasították a horvát állam vesztegetésre vonatkozó vádjait.²⁵

A horvát nemzeti bíróság előtti eljárásban Sanadert első fokon elítélték, ezt az ítéletet azonban később a horvát Alkotmánybíróság hatályon kívül helyezte, arra hivatkozva, hogy súlyosan sérült a tisztességes eljáráshoz való jog.²⁶ A horvát eljárás alatt Magyarországon a Központi Nyomozó Főügyészség is saját

²² EEPKH 1. cikk (1) bekezdés.

²³ EEPKH 2. cikk (2) bekezdés.

²⁴ Lásd részletesen a tényállást: GELLÉR 2024: 72–74.

²⁵ PCA Case No 2014-15 Republic of Croatia v. MOL Hungarian Oil and Gas plc [2016], para 333. Online: www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/italaw94016.pdf; GOJKOVIC 2017.

²⁶ U-III-4149/2014 (2015. július 24.).

hatáskörben nyomozást indított ugyanazon tények alapján, később azonban megszüntette az eljárást, megállapítva, hogy nem történt bűncselekmény. AY ellen soha nem emeltek vádat, sőt meg sem gyanúsították, csupán tanúként hallgatták ki. Horvátország több EEP-t is kibocsátott. Először a Zágrábi Megyei Bíróság bocsátott ki EPP-t AY ellen, azonban a Fővárosi Törvényszék ezt megtagadta, hivatkozva a *ne bis in idem* elvre, tekintettel arra, hogy a magyar Központi Nyomozó Főügyészség az ugyanazon tények alapján folyó eljárást megszüntette (2012). 2015-ben a Zágrábi Megyei Bíróság egy második EPP-t is kibocsátott, a Fővárosi Törvényszék ezt is elutasította, arra hivatkozva, hogy nem merültek fel új tények, és az ügyet Magyarországon már lezárták. AY ellen pótmagánvádas eljárás is indult, amelyben első fokon a vesztegetéssel kapcsolatos vádak miatt a Fővárosi Törvényszék megszüntette az eljárást, a vagyon elleni bűncselekmények tekintetében pedig, amelyek a vesztegetéses tényálláshoz kapcsolódtak, felmentő ítéletet hozott. A Fővárosi Ítéletábla hatályon kívül helyezte az elsőfokú ítéletet, és minden vádponttal összefüggésben megszüntette az eljárást.

Az EEP-k végrehajtásának magyarországi megtagadása központi szerepet játszott az AY-ítéletben, amely kulcsfontosságú problémákat érintett az EEP és a *ne bis in idem* elv körében.

Az EUB döntése

Előjáróban meg kell jegyezni, hogy a zágrábi bíróság lényegében azt kérdezte az EUB-tól, hogy a magyar bíróság a horvát EEP végrehajtásáról szóló határozat meghozatalakor helytállóan hivatkozott-e a *ne bis in idem* megtagadási okra, amelyet a magyar Központi Nyomozó Főügyészség 2012. december 20-ai eljárást megszüntető határozata alapozott meg. Szpunar főtanácsnoki indítványában ezzel kapcsolatban helytállóan jegyezte meg, hogy:

„19. [...] Valójában az előterjesztett kérdések mindegyike releváns lehet az európai elfogatóparancs végrehajtása szempontjából, ám egyáltalán nem szükségesek a Sanader és H. ellen Horvátországban, a zágrábi bíróság előtt folyamatban lévő vesztegetési ügyben hozandó határozathoz.”²⁷

²⁷ Maciej Szpunar főtanácsnok indítványa, C-268/17. sz. AY-ügy [2018] EU:C:2018:317, para 19.

Továbbá:

„A jelen ügyben az európai elfogatóparancsot kibocsátó tagállam bírósága kér felvilágosítást az európai elfogatóparancs végrehajtásáról. Ezzel összefüggésben az előterjesztő bíróság számos kérdést tett fel azokra a végrehajtás-megtagadási okokra vonatkozóan, amelyeket a kerethatározat 3. cikkének 2. pontja és 4. cikkének 3. pontja ír elő. Ez azért tűnik különösnek, mert a Bíróság által adott válasz csak a végrehajtó hatóságokat érintené.”²⁸

Az EUB azonban úgy ítélte meg, hogy a feltett kérdéseket úgy is megválaszolja, ha ugyan az EEP-t kibocsátó tagállami hatóság kérdez, de a válasz a végrehajtó hatóságokat köti.²⁹ Lehetne érvelni amellett, hogy az EUB döntése, amely a kérelmet elfogadhatónak találta, azon ítélkezési gyakorlatot követte, amely szerint az alapvető jogok tiszteletben tartása elsősorban a kibocsátó hatóság feladata.³⁰ Az EUB korábban valóban megerősítette, hogy az EEP rendszere kettős védelmi szintet biztosít az eljárási és alapvető jogok tekintetében.³¹ Az adott esetben azonban az EUB egészen eltérő indokokkal igazolta a kérelem elfogadhatóságát, nem is beszélve arról, hogy ha az előterjesztő bíróság egyetértett volna a *ne bis in idem* elv alkalmazásával (az egyén alapvető jogainak védelmével), akkor eleve nem terjesztette volna elő az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet. Az EUB a szükségességet az alábbi indokkal támasztotta alá:

„E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság jelzi, hogy azért fordul a Bírósághoz, hogy a feltett kérdésekre adott válaszoknak megfelelően határozatot hozzon az AY ellen kibocsátott európai elfogatóparancs visszavonásáról. Ezért nem lehet azt állítani, hogy a feltett kérdések nem függenek össze a kérdést előterjesztő

²⁸ Maciej Szpunar főtanácsnok indítványa, C-268/17. sz. AY-ügy [2018] EU:C:2018:317, para 20.

²⁹ C-268/17. sz. AY-ügy, ítélet, para 24: „Következésképpen, ha a feltett kérdések az uniós jog értelmezésére vonatkoznak, a Bíróság főszabály szerint köteles határozatot hozni (2017. október 12-i Sleutjes-ítélet, C-278/16, EU:C:2017:757, 21. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).” A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint a Bíróság és a nemzeti bíróságok között az EUMSZ 267. cikk alapján létrehozott együttműködés keretében kizárólag az alapügyben eljáró és a meghozandó bírósági határozatért felelős nemzeti bíróság feladata, hogy az ügy sajátosságaira tekintettel megítélje mind az előzetes döntéshozatalra utaló határozatnak az ítélete meghozatala tekintetében fennálló szükségességét, mind a Bíróság elé terjesztett kérdések relevanciáját.

³⁰ C-852/19. sz. Ivan Gazanov-ügy [2021] EU:C:2021:902, 19. pont.

³¹ C-241/15. sz. Bob-Dogi-ügy [2016], EU:C:2016:385.

bíróság előtti eljárás tényállásával vagy tárgyával, sem pedig azt, hogy a szóban forgó probléma hipotetikus jellegű.”³²

Továbbá, a horvát bíróság által feltett kérdések megfogalmazása különösen furcsának tűnik annak fényében is, hogy amennyiben a zágrábi bíróság a *ne bis in idem* elvvel kapcsolatos kérdéseket az előtte folyó eljárás kapcsán terjesztette volna az EUB elé, akkor ezek kétségtelenül relevánsak és szükségesek lettek volna, mivel akár a horvát eljárás megszüntetéséhez is vezethettek volna. Ám nem a saját eljárásával kapcsolatos kérdést tett fel az EUB-nak. Még meglehetősen, hogy a zágrábi bíróság – noha a védelem hivatkozott rájuk³³ – a *ne bis in idem*et és a további kérdéseket egyáltalán nem vizsgálta. Vagyis a saját eljárása tekintetében nem tartotta fontosnak ezt az elvet, de a magyar bíróság eljárása tekintetében igen. A pótmagánvádló által indított eljárás és az azt követő ítéletek *ne bis in idem* elvre gyakorolt hatásának jogilag újszerű és érdekes kérdését sem a horvát bíróság, sem az EUB nem vizsgálta. Az utóbbi védelmében azonban meg kell jegyezni, hogy ilyen kérdést nem is terjesztettek elé.

Figyelmünk azonban az EUB ítélkezési gyakorlatának változására irányul, amelynek az AY-ügy is része, valamint arra, hogy a praxisnak ezen átalakulása miként befolyásolhatja a kölcsönös bizalom és elismerés elveit. A Bizottság európai elfogatóparancs kibocsátásáról és végrehajtásáról szóló kézikönyve az AY-ítélet mindkét rendelkezésére hivatkozik.³⁴ Jelen cikk azonban az ítélet második pontját tárgyalja csak, amely szerint:

„A 2009. február 26-i 2009/299 kerethatározattal módosított 2002/584 kerethatározat 3. cikkének 2. pontját és 4. cikkének 3. pontját akként kell értelmezni, hogy az európai elfogatóparancs végrehajtásának e rendelkezések közül az egyik vagy a másik alapján történő megtagadása érdekében nem lehet hivatkozni olyan ügyészégi határozatra, mint a magyar Központi Nyomozó Főügyészségnek az alapeljárásban szóban forgó határozata, amely megszüntetett egy ismeretlen elkövető ellen indított olyan nyomozást, amelynek során azt a személyt, akivel szemben európai elfogatóparancsot bocsátottak ki, csupán tanúként hallgatták

³² C-268/17. sz. AY-ügy, ítélet, para 27.

³³ AMBOS-ANDERSON 2019: paras 9.4–9.6.

³⁴ Commission Notice: Handbook on how to issue and execute a European arrest warrant [2017] OJ C335/1, 54, 55, 59.

ki, anélkül hogy e személy ellen büntetőeljárást folytattak volna, valamint hogy e határozatot vele szemben hozták volna meg.”

Ebben a döntésben több jogi kérdés is felmerül. Először is, kiválthatja-e a *ne bis in idem* védelmet egy ügyészszégi határozat? Másodszor, eredményezhet-e egy felmentés vagy az eljárás megszüntetése ilyen hatást? Harmadszor, milyen jellemzőkkel kell rendelkeznie az eljárásnak ahhoz, hogy végleges határozatnak minősüljön (az érintett személy perbeli jogállása, a bizonyítékok alapos vizsgálata stb.)?

Mindenekelőtt, a Mantello-ügyre³⁵ (2010) hivatkozva megállapítható:

„Tekintettel az SMVE 54. cikkének és a kerethatározat 3. cikke 2. pontjának közös céljára, amely annak elkerülésére irányul, hogy adott személy ellen ugyanazon cselekmény miatt újból büntetőeljárás induljon, vagy újabb büntetőítélet szülessen, el kell ismerni, hogy a fogalomnak az SMVE keretében adott értelmezése a kerethatározat vonatkozásában is megállja a helyét.”³⁶

Ez más megvilágításba helyezi a mérőfldkőnek számító Gözütok és Brügge ügyet³⁷ (2003), vagyis azt a kérdést, hogy az ügyészszég által megszüntetett büntetőeljárás – amelynek feltétele az volt, hogy a vádlott kifizessen egy meghatározott összeget – az SMVE 54. cikke és így az EEPKF 3. cikk (2) bekezdése alapján is kiválthatja a *ne bis in idem* védelmet. Bár e két jogforrásban a *ne bis in idem* megfogalmazása eltérő, az alkalmazási körük megegyezik.

A kialakult ítélkezési gyakorlat szerint egyértelmű, hogy a felmentés – beleértve az elégtelen bizonyíték miatti felmentést is³⁸ – az SMVE 54. cikke alá tartozik, és így a *ne bis in idem* elv érvényesül. A Turansky-ügyben (2008) a Bíróság kimondta:

„a *ne bis in idem* SMVE 54. cikkében foglalt elve nem alkalmazható az olyan határozatra, amellyel az egyik szerződő állam hatósága az elé terjesztett ügy érdemi kivizsgálását követően, a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személlyel

³⁵ C-261/09. sz. Gaetano Mantello-ügy [2010] EU:C:2010:683.

³⁶ C-261/09. sz. Gaetano Mantello-ügy [2010] EU:C:2010:683, para. 40.

³⁷ C-187/01 és C-385/01 egyesített esetekre Hüseyin Gözütok és Klaus Brügge.

³⁸ C-467/04. sz. Gasparini-ügy [2006] EU:C:2006:610. és C-150/05. sz. Jean Leon Van Straaten-ügy [2006] EU:C:2006:614.

szembeni vádemelést megelőző szakban megszünteti a büntetőeljárást, ha ezen állam nemzeti joga szerint ez a megszüntető határozat nem szünteti meg véglegesen a büntetőjogi felelősségre vonhatóságot, és így nem képezi akadályát annak, hogy ebben az államban ugyanazon cselekmény miatt újabb büntetőeljárást folytassanak le.”³⁹

A Turansky-teszt első ránézésre egyértelműnek tűnik: ahhoz, hogy egy eljárás a *ne bis in idem* elv hatálya alá essen, az első eljárást olyan határozattal kell lezárni, amely a tagállam nemzeti joga szerint *res iudicata* hatályú. Fontos kiemelni, hogy Turanskyt a szlovák hatóságok nem gyanúsították meg, csupán tanúként hallgatták meg. Azonban ezt a tényt az EUB nem vizsgálta, vagyis úgy tűnik, hogy ennek nem volt jelentősége a *ne bis in idem* védelem szempontjából. Felmerülhet az az érvelés, hogy a gyanúsítás hiányát azért nem említették, mert Turanskynak más okból sem járt *ne bis in idem* védelem. Ha azonban az eljárásjogi pozíció már a Turansky-ügyben is releváns lett volna, az első vizsgálandó kérdésnek annak kellett volna lennie, hogy van-e egyáltalán olyan érintett személy, aki e jogvédelem alanya lehet, azaz maga az eljárás alkalmas-e arra, hogy a *bis* követelményt kiváltsa. Csak ezt követően lett volna indokolt megvizsgálni az eljárás lezárásának módját és annak *res iudicata* hatását.

Ezen túlmenően a Kossowski-ügyben⁴⁰ (2016) az EUB kimondta, hogy egy nyomozás megszüntetése csak akkor biztosíthat *ne bis in idem* védelmet, ha kellően részletes volt. Az a tény, hogy sem az áldozatot, sem egy lehetséges tanút nem hallgattak ki, arra utal, hogy ilyen érdemi vizsgálat nem történt. Míg a Turansky-ügyben a nemzeti jog alapján hiányzott a rendőrségi és ügyészégi határozatok *res iudicata* hatása, és ezért nem keletkezett *ne bis in idem* védelem, addig a Kossowski-ügyben a részletes nyomozás elmaradása miatt nem felelt meg az ügy a *ne bis in idem* követelményeinek.

Meglepő volt, hogy az AY-ügyben a Bíróság egy új elemet vezetett be (nevezetesen a gyanúsítás követelményét), amely korábban, így különösen a Turansky-ügyben, úgy tűnt, hogy nem bír jelentőséggel. Továbbá az a tény, hogy egy adott személyt meggyanúsítottak-e, vagy sem az eljárás megszüntetése előtt, nem tűnik alkalmasnak egy egységes uniós mérce kialakítására, mivel a gyanúsításhoz szükséges bizonyítékok mennyisége vagy a bizonyosság foka joghatóságunként eltérő, sőt egy jogrendszeren belül is változhat idővel.

³⁹ C-491/07 Vladimir Turansky [2008] EU:C:2008:768, para 45.

⁴⁰ C-486/14 Piotr Kossowski [2016] EU:C:2016:483.

Az, hogy az EUB figyelmen kívül hagyta a főtanácsnoki indítványt, valamint az uniós jog egyértelmű rendelkezéseit a nemzeti bíróságok előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére vonatkozó jogosultságról, továbbá a *ne bis in idem* elv vonatkozásában a pótmagánvádas eljárás hatása vizsgálatának elmaradása, valamint az a tény, hogy az ítéletet ugyanazon a napon hirdették ki, mint a Lengyelországgal szembeni LM-ítéletet, felveti annak gyanúját, hogy nem pusztán jogi döntés született, hanem az ítélet valójában figyelmeztetés volt Magyarország számára a feltételezeten meggyengülő jogállamiság helyreállítása érdekében.

A kérdés persze az, hogy lehetséges-e vagy érdemes-e pusztán jogi kérdéseket összekeverni szélesebb politikai szempontokkal vagy – ha nem erről van szó – alapvető elvekre kiterjedő, átfogó megfontolásokkal. Vajon fennáll-e annak a veszélye, hogy az ilyen döntések végül éppen azokat az alapelveket bontják meg, amelyeket védeni hivatottak?

A „VISSZAPATTANÁS” (AZ LM-ÜGY ÉS ANNAK HATÁSA AZ AY-ÍTÉLET UTÓÉLETÉRE ÉS A BÍRÓSÁG VÁLTOZÓ JOGGYAKORLATÁRA)

Az EUB ugyanazon a napon hirdette ki az AY-ítéletet és az LM-ítéletet. Az utóbbi ügyben egy lengyel bíróság három európai elfogatóparancsot adott ki LM ellen, többek között kábítószer-kereskedelemmel kapcsolatos büntetőeljárások lefolytatására. LM-et Írországbán tartóztatták le ezen elfogatóparancsok alapján. LM nem járult hozzá a lengyel hatóságoknak történő átadásához. Azt állította, hogy átadása súlyos jogsértésnek tenné ki őt, ami sértené az EJEE 6. cikkét, és különösen hivatkozott az Európai Bizottság 2017. december 20-i javaslatára az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 7. cikkének (1) bekezdése alapján.⁴¹ Az EUB kimondta, hogy az EEPKH

„1. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy amennyiben a büntető-eljárás lefolytatása céljából kibocsátott európai elfogatóparancsral érintett személy átadásáról dönteni hivatott végrehajtó igazságügyi hatóság olyan bizonyítékokkal rendelkezik, mint amelyek az Európai Bizottság által az EUSZ 7. cikk (1) bekezdése alapján elfogadott indokolással ellátott javaslatban szerepelnek, amelyek

⁴¹ Proposal for a Council Decision on the Determination of a Clear Risk of a Serious Breach by the Republic of Poland of the Rule of Law [2017] COM/2017/0835 final.

alkalmasak annak alátámasztására, hogy a kibocsátó tagállam igazságszolgáltatásának függetlenségét érintő rendszerszintű vagy általános hiányosságok okán fennáll az Európai Unió Alapjogi Chartája 47. cikkének második bekezdésében biztosított tisztességes eljáráshoz való alapvető jog megsértésének valós veszélye, akkor az említett hatóságnak konkrétan és pontosan értékelnie kell, hogy – e személy személyes helyzetére, valamint az eljárás alapjául szolgáló bűncselekmény jellegére és az európai elfogatóparancs ténybeli hátterére tekintettel, illetve a módosított 2002/584 kerethatározat 15. cikkének (2) bekezdésének megfelelően a kibocsátó tagállam által szolgáltatott információkra figyelemmel – komoly és bizonyítékokkal alátámasztott okokból vélelmezhető-e, hogy az érintett személy az e tagállamnak történő átadása esetén ennek a veszélynek ki lenne téve.”

Az LM-ügyben a Bíróság „kifejezetten elismeri, hogy azok a jogok, amelyek ugyan nem abszolút jellegűek, képesek korlátozni a kölcsönös elismerés érvényesülését”.⁴² Azonban nem ez, hanem az Aranyosi és Căldăraru volt az első eset, amikor az EUB felhatalmazta a nemzeti bíróságot, hogy értékelje egy másik tagállam igazságszolgáltatási rendszerét. Ebben az ítéletben az EEP végrehajtása elutasításának alapja az volt, hogy „európai elfogatóparancssal érintett személy a kibocsátó tagállamnak való átadása következtében ténylegesen ki lenne téve ebben a tagállamban az Európai Unió Alapjogi Chartájának 4. cikke értelmében vett embertelen vagy megalázó bánásmód veszélyének”.

Mindkét esetben az ítéletek előfeltételként határozták meg az „objektív, megbízható, pontos és kellően aktuális adatok” meglétét a kiállító tagállam fogvatartási körülményeiről.

„Az ügyben eljáró bíróság hangsúlyozta, hogy a (kiállító tagállamtól kért) kiegészítő információknak lehetővé kell tenniük annak elvetését, hogy fennáll (a Charta sérelmének) a kockázata. Az igazságszolgáltatási hatóság köteles a kiegészítő információkat a végrehajtó állam kérelmében meghatározott határidőn belül benyújtani.”⁴³

Az LM-ítélet újdonsága egyértelműen abban rejlik, hogy a másik tagállam igazságszolgáltatásának függetlenségével kapcsolatos rendszerszintű vagy általános hiányosságokra utalt, és ennek létezését és/vagy alkalmazhatóságát az

⁴² WAHL 2020: 323.

⁴³ Lásd: BANACH-GUTIERREZ 2020: 61.

adott ügyre vonatkozóan – bár konkrét adatok, például az Európai Bizottság indokolt javaslata alapján – a végrehajtó tagállamnak kell elbírálnia.⁴⁴

Nem kellett sok időnek eltelnie, és egy nemzeti bíróság már alkalmazta is ezt az újonnan felfedezett és az EUB által ráruházott „hatalmat”, hatáskört. A sors úgy hozta, hogy a Fővárosi Törvényszék a horvát bíróság által AY ellen újra kibocsátott EEP ügyében az LM-ítéletben kialakított tesztet alkalmazta, ugyanis elutasította annak végrehajtását, hivatkozva az LM-ügyre. Kiemelte, hogy a horvát Alkotmánybíróság ítéletében megállapította, hogy a Horvátországban Sanader (és AY) ellen folyó eljárások számos ponton megsértették a tisztességes eljáráshoz, így különösen a független és pártatlan bírósághoz való jogot. Ezt – a Fővárosi Törvényszék véleménye szerint – az UNCITRAL-ítélet is alátámasztotta.⁴⁵

Nyilvánvaló, hogy a Fővárosi Törvényszék, amikor az LM-tesztet alkalmazta, a „bizonyítékokkal rendelkezik, mint amelyek az Európai Bizottság által az EUSZ 7. cikk (1) bekezdése alapján elfogadott indokolással ellátott javaslatban szerepelnek” kifejezést egyenlőnek tekintette a kiállító tagállam Alkotmánybíróságának és az UNCITRAL-nak a döntéseivel, noha egyikük sem az EU intézménye.⁴⁶

Majdnem négy évvel az LM-ítélet után az EUB tovább bővítette a nemzeti bíróságok hatáskörét, hogy elutasíthassák az EEP-eket olyan indokok alapján, amelyek nincsenek kifejezetten felsorolva a EEPKH-ban, sőt, hogy „ítélkezhessenek” más tagállam bíróságának eljárásáról konkrét ügyben, miszerint az megsértette-e az alapvető emberi jogokat. Az X és Y egyesített ügyekben kimondta:

„a 2002/584 kerethatározat 1. cikkének (2) és (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy amennyiben az európai elfogatóparanccsal érintett személy átadásáról dönteni hivatott végrehajtó igazságügyi hatóság olyan információkkal rendelkezik, amelyek az ezen elfogatóparancsot kibocsátó tagállam igazságszolgáltatásának függetlenségét, többek között a bírói hatalom tagjainak kinevezésére vonatkozó eljárást érintő rendszerszintű vagy általános hiányosságokról tanúskodnak, e hatóság csakis akkor tagadhatja meg e személy átadását:

– szabadságvesztés-büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából kibocsátott európai elfogatóparancs keretében, ha az említett

⁴⁴ Az ítélet fogadtatása a szakirodalomban túlnyomórészt pozitív volt. SONNEVEND 2018; BOGDANDY et al. 2021.

⁴⁵ 33.Beü.954/2018/3 (2018. augusztus 23.). Utal: PCA Case No 2014-15 Republic of Croatia v. MOL Hungarian Oil and Gas plc [2016] Final Award.

⁴⁶ Fővárosi Törvényszék 2018. augusztus 23-i végzése. 33.Beü.954/2018/3. szám.

hatóság megállapítja, hogy az ügy sajátos körülményeire tekintettel komoly és bizonyítékokkal alátámasztott okokból vélelmezhető, hogy – különösen az említett személy által szolgáltatott, a büntetőügyét elbíráló ítélkező testület összetételére vagy ezen ítélkező testület függetlenségének és pártatlanságának értékelése szempontjából releváns bármely más körülményre vonatkozó bizonyítékokra tekintettel – e személynek sérült a Charta 47. cikkének második bekezdésében biztosított, a törvény által megelőzően létrehozott, független és pártatlan bíróság előtti tisztességes eljáráshoz való alapvető joga, és

– büntetőeljárás lefolytatása céljából kibocsátott európai elfogatóparancs keretében, ha ugyanezen hatóság megállapítja, hogy az ügy sajátos körülményeire tekintettel komoly és bizonyítékokkal alátámasztott okokból vélelmezhető, hogy – különösen az érintett személy által a személyes helyzetére, a büntetőeljárás alapjául szolgáló bűncselekmény jellegére, az európai elfogatóparancs kibocsátásának ténybeli hátterére vagy az ellene indított eljárásban valószínűleg eljárni hivatott ítélkező testület függetlenségének és pártatlanságának értékelése szempontjából releváns bármely más körülményre vonatkozó bizonyítékokra tekintettel – e személyt átadása esetén ezen alapvető joga sérelmének valós veszélye fenyegeti.”⁴⁷

Az, hogy a tagállami bíróságok hatáskört kapnak egy másik tagállam igazságszolgáltatási, büntetés-végrehajtási rendszerének és korábbi büntetőeljárásainak emberi jogi felülbírálatára, súlyosan aláássa a kölcsönös bizalom és elismerés elveit. Egyesek úgy vélik, hogy az EUB ezt a lehetőséget a legszélsőségesebb esetekre korlátozta, azzal érvelve, hogy ez a kölcsönös elismerést még inkább megerősíti.⁴⁸ A kölcsönös elismerés továbbra is alkalmazandó szabály, bár lehetőség van egyes esetekben kivételt tenni. Valójában ez a fajta értékelés nem volt ismeretlen a korábbi kiadatási eljárásokban, mindazonáltal az EEP-nek, a kölcsönös bizalom és elismerés elveinek alap gondolata éppen az volt, hogy megszüntessük az ilyen jellegű felülbírálatokat.

Fontos kérdés, vajon egyáltalán lehetséges-e ilyen hatásköröket nemzeti bíróságokra ruházni? Egy nemzeti bíróság döntése, amely egy másik tagállam igazságszolgáltatási rendszerének átfogó minőségét vagy a büntetőeljárásokat a tisztességes eljáráshoz való jogok betartása szempontjából ítéli meg, világos beavatkozás utóbbi szuverenitásába. Még ha is elfogadjuk, hogy a tagállamok

⁴⁷ C-562/21 PPU és C-563/21 PPU XY-ügy, para 102.

⁴⁸ BIERNAT-FILÍPEK 2021: 418.

egyes jogosultságokat átruháztak az Unióra, vajon az EU ezeket a hatásköröket továbbruházhathatja-e más tagállamokra? A probléma világosan az EUB és a nemzeti bíróságok megosztott hatásköreiben rejlik: az EUB az előzetes döntéshozatalban meghatározza a jogot, de nem alkalmazza azt az ügy tényleges tényállására, az utóbbit a nemzeti bíróságokra – mint az itt tárgyalt ügyekben –, más tagállamok bíróságaira hagyja.

Az EUB által javasolt megoldás lehetővé teszi két, nem jogi jellegű tényező belépését a tiszta jog⁴⁹ területére: az EU politikai és gazdasági megfontolásait, valamint a többi tagállam hasonló motivációit. A kölcsönös elismerést diszkrecionális elvvé tenni talán túl magas ár a jogállamisági standardoknak nem megfelelő tagállamok szankcionálásáért, még ha – ahogyan azt neves szerzők állítják – a kölcsönös elismerés marad is a főszabály, és nem lesz kivétel. Továbbá egyértelmű annak veszélye, hogy egyes tagállamok visszaélhetnek ezekkel az újonnan talált hatáskörökkel, és mivel a bizonyíték fogalma, amely alapján a jogállamiság vagy éppen a Charta megsértése megállapítható, nincs pontosan meghatározva, önkényesen visszautasíthatják az EEP-k végrehajtását. Végül, az EU-alapok visszatartása olyan politikai és gazdasági szankció (még ha jogi érvekkel alátámasztott is), amely hatásosabb eszközként szolgálhat a jogállamiság feltételezett megsértésének szankcionálására, mint a kölcsönös bizalom és elismerés korlátozása.⁵⁰

ÖSSZEGZÉSI KÍSÉRLET

Az RO-ítélet⁵¹ (2018) mutatja, hogy nem volt kellőképpen átgondolva a joggyakorlat ilyen irányú fejlesztése. Ebben az ügyben az Egyesült Királyság két EEP-t adott ki RO ellen gyilkosság, gyújtogatás és szexuális erőszak miatt. RO-t Írországbban tartóztatták le ezen elfogatóparancsok alapján. Átadása ellen érvelve arra hivatkozott, hogy az Egyesült Királyság kilépett az EU-ból, így fennáll annak a veszélye, hogy a Charta és az EEPKH rendelkezéseit az Egyesült Királyság többé már nem tartja tiszteletben. Az EUB úgy találta, hogy az EUSZ 50. cikkét úgy kell értelmezni, hogy egy tagállam azon szándékának egyszerű bejelentése, hogy kilép az Európai Unióból, nem eredményezi azt, hogy ha az adott tagállam

⁴⁹ Lásd Kelsen 2009.

⁵⁰ C-156/21 Hungary v. European Parliament [2022] EU:C:2022:97.

⁵¹ C 327/18 PPU RO [2018] EU:C:2018:733.

EEP-t bocsát ki, akkor a végrehajtó tagállamnak el lehet utasítania annak végrehajtását, vagy el kell halasztania annak végrehajtását addig, amíg a kérdéses jogszabályokat nem tisztázzák az Egyesült Királyság kilépése után. Ha nincs kézzelfogható alapja annak, hogy az EEP-vel érintett személy jogfosztásnak lesz kitéve a Charta és az EEPKH szellemével ellentétesen, miután az Egyesült Királyság kilépett az Európai Unióból, akkor a végrehajtó tagállam nem utasíthatja el az EEP végrehajtását, amíg az adott tagállam még az EU tagja.

Ha az RO-ítéletet az Aranyosi és Căldăraru, LM- és X és Y ügyek kontextusában olvassuk, akkor nehéz megmagyarázni az EUB bizalmát az Egyesült Királyság (mint kilépő tagállam) iránt, amelyet az még a brexit után is élvez, míg ugyanakkor nagy fokú bizalmatlanságot tapasztalunk a bent maradó egyes tagállamokkal szemben. Ez a Janus-arcú megközelítés nem javítja a Bíróság joggyakorlatába vetett bizalmat, és aláássa a jogállamiságot, amelyet oly erőteljesen próbál védeni.

A Terhelts-ügy (2023)⁵² egy feltételezett vesztegetést érintett. A gyanúsítottat az osztrák Pénzügyi Bűncselekmények és Korrupció Elleni Központi Ügyészség (a továbbiakban: WKStA) által folytatott nyomozás során nem hallgatták ki gyanúsítottként, mivel a tartózkodási helyének megállapítása sikertelen maradt. A WKStA megszüntette az eljárást anélkül, hogy további intézkedéseket tett volna, arra hivatkozva – figyelemmel az osztrák, brit és magyar hatóságok által végzett nyomozások eredményeire is –, hogy a büntetőeljárás folytatására nincs lehetőség a büntetőeljárási törvény (StPO) 190. § (2) bekezdése értelmében. Az ügyészség úgy ítélte meg, hogy mivel nem áll rendelkezésre olyan bizonyíték, amely alátámasztaná, hogy valamelyik gyanúsított elkövette volna a Büntető törvénykönyv 307. § (1) bekezdés 6. pontjában meghatározott korrupciós cselekményeket, ezért az eljárást meg kell szüntetni. Ezt követően a magyar Legfőbb Ügyészség vádiratot nyújtott be a Fővárosi Törvényszékhez, amely úgy döntött, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjeszt elő. Az EUB megállapította, hogy az a tény, hogy a gyanúsítottat nem hallgatták ki, nem akadályozza a *ne bis in idem* elvéből fakadó védelem érvényesülését. Az EUB ezt annak ellenére állapította meg, hogy az ügyészi döntéseknek a nemzeti jog szerint nem volt *res iudicata* hatása, jóllehet az eljárás csak szigorúan meghatározott feltételek mellett volt újraindítható – például ha lényeges új tények vagy bizonyítékok merülnek fel –, feltéve, hogy a bűncselekmény elévülése még nem következett be.

⁵² C-147/22 Terhelts of 19 October 2023 [2013] EU:C:2023:790.

Első ránézésre az AY-ítélet olyan döntésnek tűnik, amelyben az EUB egyszerűen meg akarta szakítani azt a joggyakorlatot, amely folyamatosan bővítette a *ne bis in idem* alkalmazási területét. A Turansky-tesztet további feltétellel egészítette ki: ahhoz, hogy egy ügy a *ne bis in idem* védelme alá essen, már nem elegendő, hogy az első eljárás a nemzeti jog szerint jogerősen lezáruljon; az érintett személyt formálisan is meg kell gyanúsítani. A joggyakorlat ezen változtatása nem tűnik sem praktikusnak, sem igazságosnak, tekintve, hogy a különböző tagállami jogrendszerek eltérő bizonyítékokat és bizonyítási fokokat (gyanú mértékét) igényelnek a gyanúsításhoz (nem is beszélve az *in absentia* ügyek problémájáról). Ezenkívül a döntés logikailag is zavaros: egy alaposan kivizsgált, az eljárásban részt vevő (nyilatkozatokat tévő stb.) és ártatlannak talált személy (aki így nem is volt gyanúsított) nem részesül az elv védelmében, míg egy szökésben lévő személy, akit *in absentia* gyanúsítanak meg (?), aki soha nem próbálta megmagyarázni cselekedeteit, pedig igen.

Számos fent tárgyalt kérdést, sőt további eddig meg nem oldott problémát a jelenleg az EUB előtt lévő Swiftair-ügy⁵³ is felvet. Napirendre kerül ismét az ügyészi határozatok *res iudicata* jellege a *ne bis in idem* elvvel összefüggésben, illetve hogy a jogi személyekre is kiterjed-e a *ne bis in idem* védelem stb.

Nem lehet és nem szabad megkérdőjelezni az EUB szándékait; az ítéletek célja a jogállamiság és az alapvető emberi jogok védelme volt azok legszélesebb értelmében. Azonban a Bíróság elfelejtette Dworkin tanítását, miszerint a jog integritása fontosabb, mint a politikai meggyőződés és a jogállamiság rövid távú védelme.⁵⁴

A jog integritásának figyelmen kívül hagyása visszaüthet: olyan hatásköröket, amelyeket eddig csak nemzetközi intézmények, például az Emberi Jogok Európai Bírósága gyakorolhatott, most nemzeti bíróságok alkalmazhatnak, és ez az EU legfontosabb kohéziós elvének, a kölcsönös elismerésnek és végül a

⁵³ C-701/23 sz. SWIFTAIR-ügy, 'Summary of the Request for a Preliminary Ruling Pursuant to Article 98(1) of the Rules of Procedure of the Court of Justice (14 November 2023)'. Elérhető: <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=282183&pageIndex=o&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4484345>.

⁵⁴ Bár a Planned Parenthood v. Casey, 505 US 833 (1992) ügyben az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága elvetette a Roe v. Wade, 410 US 113 (1973) ügy szigorú trimeszterekre alapozott keretrendszerét, Anthony Kennedy, David Souter és Sandra Day O'Connor bírák, akiket mind republikánus elnökök neveztek ki, ellentmondtak a várakozásoknak, és segítettek megfogalmazni azt a három bíróból álló többségi véleményt, amely visszautasította a Roe-ítélet felülvizsgálatát. Számukra a jog integritása fontosabb volt, mint erkölcsi meggyőződésük érvényesítése.

kölcsönös bizalomnak a megszűnéséhez vezethet. Az előrehaladás útja a politikai és gazdasági viták szigorú elkülönítése a jogi kérdésektől, és olyan EU-bíróságok létrehozása, amelyek elérhetők az EU-polgárok számára anélkül, hogy a nemzeti bíróságok akadályoznák a hozzájuk való fordulást és így a jogvédelmet.

IRODALOMJEGYZÉK

- AMBOS, Kai – ANDERSON, David (2019): USKOK v Ivo Sanader and Zsolt Tamás Hernádi. Interim Trial Monitoring Report. *SCRIBD*, 2019. december 30. Online: www.scribd.com/document/442302683/Interim-Trial-Monitoring-Report-USKOK-v-Ivo-Sanader-and-Zsolt-Tamas-Hernadi-by-Judge-Kai-Ambos-and-Lord-David-Anderson
- BANACH-GUTIERREZ, Joanna Beata (2020): The Surrender of Prosecuted Persons under the EAW Procedure. Issues of Transposition of EU Criminal Policy to the National Level. *New Journal of European Criminal Law*, 11(1), 54–68. Online: <https://doi.org/10.1177/2032284420901591>
- BERCZELI Sándor (2024): Az Európai Unió belüli büntetőjogi együttműködés aszimmetriája – avagy a többsébes EU megvalósulása a büntetőjogi együttműködés területén. *Büntetőjogi Szemle*, 13(1), 19–24.
- BIERNAT, Stanisław – FILIPEK, Paweł (2021): The Assessment of Judicial Independence Following the CJEU Ruling in C-216/18 LM. In BOGDANDY, Armin von et al. (szerk.): *Defending Checks and Balances in EU Member States. Taking Stock of Europe's Actions*. Berlin: Springer, 403–430. Online: <https://doi.org/10.1007/978-3-662-62317-6>
- BOGDANDY, Armin von et al. szerk. (2021): *Defending Checks and Balances in EU Member States. Taking Stock of Europe's Actions*. Berlin: Springer. Online: <https://doi.org/10.1007/978-3-662-62317-6>
- DWORKIN, Ronald M. (1996): *Freedom's Law. The Moral Reading of the American Constitution*. Oxford: Oxford University Press.
- FEDOROVA, Masha – GLESS, Sabine (2024): The European Arrest Warrant. Two Decades of Visions and Legal Reality. Introduction to Symposium of EAW 20 Years On. *Transnational Criminal Law Review*, 3(1), 1–17. Online: <https://doi.org/10.22329/tclr.v3i1.9314>
- GELLÉR, Balázs (2012): *Legality on Trial. A Theoretical Analysis of the Legality of Substantive Criminal Norms*. Budapest: Eötvös University Press.
- GELLÉR Balázs (2018): A joghatóságok és jogágak ütközése a *ne bis in idem* elv európai interpretációjának fényében. (Befejezetlen találgatások a bizonytalanságról). In MENYHÁRD Attila – VARGA István (szerk.): *350 éves az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara*. 2. kötet. *A jubileumi év konferenciasorozatának tanulmányai*. Budapest: ELTE Eötvös, 1353–1379.
- GELLÉR, Balázs (2024): Are the Principles of Mutual Trust and Recognition in Danger of Being Eroded by the Recent Jurisprudence of the ECJ Concerning the EAW? *Transnational Criminal Law Review*, 3(1), 68–85. Online: <https://doi.org/10.22329/tclr.v3i1.8602>

- GOJKOVIC, Ema Vidak (2017): An Unlikely Tandem of Criminal Investigations and Arbitral Proceedings. A Case Study of the INA – MOL Oil & Gas Proceedings. *Kluwer Arbitration Blog*, 2017. január 26. Online: <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2017/01/26/unlikely-tandem-criminal-investigations-arbitral-proceedings-case-study-ina-mol-oil-gas-proceedings/>
- KELSEN, Hans (2009): *Pure Theory of Law*. Clark, NJ: Lawbook Exchange.
- RONSFELD, Philipp (2023): Mutual Recognition and Mutual Trust. In AMBOS, Kai (szerk.): *The Cambridge Companion to European Criminal Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 131–154. Online: <https://doi.org/10.1017/9781108891875.009>
- SONNEVEND, Pál (2018): A Clever Compromise or a Tectonic Shift? The LM Judgment of the CJEU. *Verfassungsblog*, 2018. július 27. Online: <https://verfassungsblog.de/a-clever-compromise-or-a-tectonic-shift-the-lm-jugment-of-the-cjeu/>
- SZABÓ Judit (2021): *A ne bis in idem* elvének fejlődéstörténete. *Büntetőjogi Szemle*, 10(1), 52–58. Online: <https://ujbtk.hu/szabo-judit-a-ne-bis-in-idem-elvenek-hazai-fejlodestortenete/>
- SZABÓ Judit (2022): *A ne bis in idem* elve az európai jogalkalmazásban. PhD-disszertáció. Debrecen: Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. Online: <https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/9716e68e-12f9-4822-9e54-84711ec28c72/content>
- SZABÓ Judit (2023a): *A ne bis in idem* elve. In SZABÓ Judit – KIS László (szerk.): *Az európai büntetőjog gyakorlata. Bűnügyi együttműködés a bírósági eljárásban*. Budapest: Wolters Kluwer Hungary, 47–62.
- SZABÓ Judit (2023b): *A ne bis in idem* elvének alkalmazása a környezetet károsító cselekmények megítélése körében. *Büntetőjogi Szemle*, 12(2), 67–74.
- SZABÓ Judit – KIS László szerk. (2023): *Az európai büntetőjog gyakorlata. Bűnügyi együttműködés a bírósági eljárásban*. Budapest: Wolters Kluwer Hungary.
- WAHL, Thomas (2024): Refusal of European Arrest Warrants Due to Fair Trial Infringements. Review of the CJEU's Judgment in "LM" by National Courts in Europe. *Eucrim*, (4), 321–330. Online: <https://doi.org/10.30709/eucrim-2020-026>
- ZGLINSKI, Jan (2023): The New Judicial Federalism: The Evolving Relationship Between EU and Member State Courts. *European Law Open*, 2(2), 345–371. Online: <https://doi.org/10.1017/el0.2023.27>